

OPETUSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO JOENSUUN YLIOPISTON VUODEN 2008 TOIMINNASTA

1. TULOKSELLISUUS JA TULOSTAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

1.1. TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS

Yliopiston toiminta on valtakunnallisesti tarkastellen taloudellista ja taloudellisuus on kohentunut edellisestä vuodesta. Tapahtunutta kehitystä ei kaikilta osin voi arvioida puutteellisesti raportoitujen tietojen vuoksi. Yliopiston tuottavuus on perustutkintokoulutuksen osalta kehittynyt myönteisesti, mutta tämä selittyy ainakin osin tutkinno uudistukseen liittyvän siirtymäajan päättymisellä. Tutkimuksen ja tutkijakoulutuksen kokonaistilanne voisi olla osalla koulutusaloista parempi. Tutkimuksen ja tutkijakoulutuksen suhteellinen osuus kasvoi 54 %:iin kokonaisuutena.

Yliopiston liiketaloudellisen maksullisen toiminnan tuotot kasvoivat edellisestä vuodesta ja asetetut tuotto- ja kannattavuustavoitteet saavutettiin. Yliopiston julkisoikeudellisten suoritteiden, erityisesti avoimen yliopisto-opetuksen heikkoon tulonmuodostukseen suhteessa sen kokonaiskustannuksiin tulee kiinnittää huomioita yliopistouudistukseen valmistauduttaessa. Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot olivat 15,5 milj. euroa eli lähes kolmanneksen vähemmän kuin edellisenä vuonna. Heikkoa kehitystä selittää osin yliopiston kannalta tärkeän rakennerahastokauden vaihtuminen. Kustannusvastaavuus oli edellistä vuotta heikompi, virkatyön kustannukset huomioiden 79 %. Toiminnasta jäi yliopiston omin budjettivaroin katettavaksi 4,2 M€.

Keskeinen rakenteellisen kehittämisen hanke on Joensuun ja Kuopion yliopistojen yhdistyminen Itä-Suomen yliopistoksi vuoden 2010 alusta. Osana tätä yhdyntymisprosessia yliopistot ovat toteuttaneet luonnontieteiden, yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden tutkimuksen ja koulutuksen integraatiota. Tässä yhteydessä on uudistettu myös laitosrakennetta ja kehitetty johtamisjärjestelmää. Rakenteellinen kehittäminen on johtanut myös Joensuun ja Kuopion yliopistojen aikuiskoulutuksen yhdistymiseen. Yliopisto on aiempien päätöstensä mukaisesti jatkanut humanistisen alan toimintaedellytysten vahvistaminen integroimalla käännöstieteen ja kielitieteen koulutukset, ja siirtämällä toiminnat Savonlinnasta Joensuuhun vuoden 2009 aikana.

Yliopisto aloitti asiakkuutensa yliopistojen palvelukeskus CERTIAssa talous- ja henkilöstöhallinnon osalta vuonna 2008. Yliopisto on ollut aktiivinen alueellisessa yhteistyössä.

Itä-Suomen yliopiston strategiатыn yhteydessä tulee hyödyntää mahdollisimman laajasta uuden yliopistokokonaisuuden tarjoamia mahdollisuuksia koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan kehittämisessä. Tässä tulee hyödyntää täysimääräisesti myös Pohjois-Karjalan ja Savonia ammattikorkeakoulujen kumppanuuden tarjoamia mahdollisuuksia.

1.2. TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

Yliopiston tutkimustoiminta yltyä muutamalla aloilla kansainväliseen luokkaan. Yliopistolla oli kaksi jaettua FiDiPro-professuuria. Yliopisto on tehnyt päätöksen neliportaiseen opettajan- ja tutkijanuramalliin siirtymisestä, joka tapahtuu vaiheittain ja yhteisellä menettelyllä Kuopion yliopiston kanssa. Tutkimuspanostusten kasvusta huolimatta vertaisarvioitujen tieteellisten julkaisujen määrä notkahti kahdesta edellisestä vuodesta hieman.

Tohtorintutkintotavoitteen saavuttamisaste oli 83 %. Tavoite saavutettiin teologisella, humanistisella ja yhteiskuntatieteellisellä koulutusallalla.

Myönteinen kehitys samana keväänä tai edellisenä syksynä toisen asteen päättäneiden osuuden kasvattamiseksi yliopistojen uusista opiskelijoista kääntyi valtakunnallisella tasolla laskusuuntaiseksi.

Yliopistoa kehoitettiin suuntaamaan ja voimistamaan opetuksen ja ohjauksen kehittämistoimiaan niin, että tutkintotavoitteet ja aineenopettajakoulutuksen määrälliset tavoitteet saavutetaan. Tutkinnonuudistuksen siirtymäaika vaikutti ylempien korkeakoulututkintojen tavoitteen selvään ylittymiseen. Myös alempien tutkintojen määrä kasvoi ja tavoite ylittyi. Aineenopettajakoulutuksen tavoitetta ei vielä kukaan saavutettu.

Yliopisto on käynnistänyt opintojen ohjaukseen ja opiskelijoiden tukeen liittyviä toimintoja ja kehittämishankkeita. Yliopisto on raportoinut suppeasti työelämäyhteyksien ja opiskelijoiden harjoittelumahdollisuuksien kehittämistä.

Yliopisto on kehittänyt laadunvarmistusjärjestelmänsä yhteistyössä Kuopion yliopiston kanssa. Opiskelijoilta ja valmistuneilta kerättävää palautetta on hyödynnetty opetuksen kehittämisessä. Sähköistä opiskelijapalautteen keruuta on laajennettu.

Yliopisto on hyödyntänyt uuden tutkintorakenteen mahdollisuuksia lisäämällä vieraskielistä ja kansainvälisessä yhteistyössä tehtävää maisteriohjelmatarjontaa

Yliopisto on tukisäätiönsä kautta osakkaana kahdessa SHOKissa. Yliopiston tutkimus- ja innovaatiopalvelutoiminta on tiivistynyt Itä-Suomen yliopistoa valmisteltaessa. Yliopisto on hyvin integroitunut alueelliseen toimintaan. Aluenäkökulma on säilynyt myös Itä-Suomen yliopiston valmistelussa. Yliopisto on mukana Pohjois-Karjalan osaamiskeskusten kolmessa klusterissa ja osallistuu aluekeskusohjelmaan.

Yliopistolla on korkeakoulueksintölain edellyttämät menettelyt sekä tutkimustulosten hyödyntämistä koskevat periaatteet. Yliopistolla on yhteistyökumppanuudet keskeisten välittäjäorganisaatioiden kanssa tutkimustulosten hyödyntämisessä. Tärkeänä tukitoimena keksintöjen ja ideoiden edistämässä on Tekesin TULI-rahoitus (tutkimuksesta liiketoimintaa). Yliopistolle tehtiin 9 keksintöilmoitusta.

Yliopiston aikuiskoulutuksessa täydennyskoulutukseen osallistuminen on laskenut paljon ja avoimeen yliopisto-opetukseen osallistuminen noussut.

Työn luonteen perusteella määräaikaisissa palvelussuhteissa olleiden määrä on laskenut yliopistoissa.

Yliopiston tulee edistää opiskelijavalintoja siten, että siirtyminen toiselta asteelta yliopistoon nopeutuu. Aineenopettajien tutkintotavoitteiden saavuttamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Yliopiston tulee liikkuvuuden edistämisen lisäksi varmistaa opintoprosessin ja tutkijakoulutuksen aikana monipuolisten kansainvälisten valmiuksien syntyminen.

Yliopiston tulee kehittää edelleen jatkokoulutukseen pääsyn kriteereitä ja tutkijankoulutusta osana yliopiston laatu- ja järjestelmää tavoitteena entistä suunnitelmallisempi ja ohjattu, määräaikainen jatkokoulutus. Yliopistosta väittelevien mediaani-ikä tulee laskea lähemmäksi tavoitetta ja ulkomaalaisten tutkijakouluopiskelijoiden osuutta tulee nostaa.

Yliopiston tulee varmistaa avoimen yliopisto-opetuksen ja erillisten opinto-oikeuksien tarjonnan, opinto-ohjauksen ja tiedotuksen avulla, ettei työikäisen aikuisväestön tutkinnon osien suorittamistarve suuntaudu epätarkoituksenmukaiseen tutkinto-opiskeluun. Omaehtoisen tarjonnan lisäksi tutkinnon osien saatavuutta parannetaan myymällä erityisesti kelpoisuuden tuottavaa koulutusta täydennyskoulutuksena työnantajille.

Yliopiston tulee tarkastella säännöllisesti määräaikaisten palvelussuhteittensa kehitystä ja vähentäviä

toimenpiteitä tulee jatkaa. Erityistoimia tulee kohdistaa ikääntyvän henkilöstön työkyvystä ja jaksamisesta huolehtimiseen työurien pidentämiseksi ja osaamispotentiaalin säilyttämiseksi.

2. TULOKSELLISUUDEN RAPORTOINNIN ASIANMUKAISUUS

Yliopiston tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rakenne noudattaa opetusministeriön mallia tilinpäätöksestä yliopistoille. Raportointi on kuitenkin edelleen suppeaa sisältäen vähän vertailu- ja trenditietoja. Sanallinen analyysi on valittujen tunnuslukujen osalta laajaa. Sanallista kuvausta olisi tukenut tuottavuutta kuvaavien tunnuslukujen esittäminen aikasarjoina taulukoissa.

Raportti tuottavuushankkeiden ja rakenteellisen kehittämisen toimenpiteiden henkilöstövaikutuksista on asianmukainen ja mahdollistaa toimenpiteiden vaikutusten arvioinnin. Raportin perusteella yliopiston henkilöstömäärä on vähentynyt edellisestä vuodesta.

Yliopiston koko henkilöstöä koskeva työnajan seuranta on aloitettu vuoden 2009 alusta lukien. Kustannusvastaavuuslaskelmien laatimisessa käytettyä yhteiskustannusten kohdennusmenetelmää ei ole raportoitu. Maksullisen toiminnan kannattavuus- ja yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmien työkustannusten kohdentamisessa on puutteita ja näin ollen laskelmien antama kuva ei ole luotettava.

Yliopiston kustannusten seuranta ja työajankohdentamisjärjestelmää tulee kehittää osana kokonaiskustannusmalliin siirtymistä.

3. OPETUSMINISTERIÖN TOIMENPITEET TULOKSELLISUUDEN PARANTAMISEKSI

Korkeakoulupolitiikan tavoitteet vuosille 2007-2012 on asetettu Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa, joka koulutustarjonnan osalta tarkistetaan vuoden 2009 aikana. Opetusministeriö (OPM) on määritellyt rakenteellisen kehittämisen suuntaviivat maaliskuussa 2008. Rakenteellisen kehittämisen toimenpideohjelmaa vuodesta 2010 alkaen sisällytetään osaksi Tutkimus- ja innovaationeuvoston linjauksia, joihin tulee sisällyttämään myös sektoritutkimuksen rakenteellinen kehittäminen.

Yliopistojen taloudellista ja hallinnollista autonomiaa vahvistava lakiesitys on annettu eduskunnalle helmikuussa 2009 ja toimeenpanolain on tarkoitus astua voimaan 1.8.2009. Yliopistouudistukseen liittyen uudistetaan myös Suomen Akatemiaa koskevaa lainsäädäntöä. Kaikki yliopistot toimisivat uudessa oikeushenkilömuodossa 1.1.2010 alkaen. OPM on valmistellut lakiesitykseen liittyen yliopistojen ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän uudistamista vuodesta 2010 eteenpäin. OPM jatkaa korkeakoulujen ohjaukseen liittyvää toiminnan ja talouden indikaattoreiden kehittämistä.

OPM toteuttaa hallituksen riihikannanoton mukaisia toimenpiteitä tulevaisuuden kasvuedellytysten turvaamiseksi. Tähän liittyvä korkeakoulutettujen työuria pidentävä hanke valmistuu maaliskuussa 2010. Opiskelijavalintojen kehittämistä koskevat esitykset valmistuvat vuoden 2009 lopussa.

Innovaatiopoliittinen selonteko annettiin eduskunnalle syksyllä 2008 ja innovaatiojärjestelmän kansainvälinen arviointi valmistuu syksyllä 2009. OPM varautuu raportoimaan eduskunnalle korkeakoululeksintölain toivuudesta. Korkeakoulupohjaisen yrittäjyyden edistämisestä valmistui OPM:n ja TEMin suositukset vuoden 2009 alussa.

OPM:n johdolla valmistellaan laajapohjaisessa yhteistyössä ammatillisesti suuntautuneen aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta. Johtoryhmän toinen väliraportti ehdotuksineen valmistui maaliskuussa 2009. Osana aikuiskoulutuksen kokonaisuudistusta OPM valmistelee erityispätevyysjärjestelmää ja oppisopimustyyppisen täydennyskoulutuksen mallia. Näitä kehitetään tutkintoon johtavan koulutuksen ja korkeakoulun tutkimusvahuuksien kanssa yhteen toimivaksi kokonaisuudeksi.

Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmässä on päätetty 7.5.2009, että hallinnonalakohtaiset valtiosuudet yhdistetään ja keskitetään valtiovarainministeriöön hallitusohjelman edellyttämässä laajuudessa. Valtiosuus uudistus koskee myös harjoittelukoulujen esi- ja perusopetusta. Yliopistojen tuottavuusohjelman toteuttamista jatketaan aiemmin sovitusti. Tuottavuusohjelman vuosien 2012-2015 lisätoimenpiteet eivät koske yliopistoja.

Yhteistyössä SYLin ja yliopistojen rehtorien neuvoston kanssa valmistellaan opiskelijapalauttejärjestelmää. Yliopistojen toiminnan laadun ja laadunvarmistusjärjestelmien kehittämiseksi KKA auditoi kaikkien yliopistojen laadunvarmistusjärjestelmät vuoden 2011 loppuun mennessä. KKA arvioi tutkintorakenneuudistuksen toteutuksen vuonna 2010.

Korkeakouluopiskelijoiden osaamista mittaava OECD:n AHELO-hanke toteutetaan vuosina 2009-2011. Kansallinen osaamisen ja tutkintojen viitekehys valmistuu vuonna 2009.

Kansallisen tutkimuksen infrastruktuuripolitiikan vahvistamiseksi laadittu infrastruktuuritiekartta on valmistunut, ja OPM pyrkii vuoden 2009 aikana edistämään tässä esitettyjä toimenpiteitä.

OPM tukee kansainvälistymistä ja neliportaisen opettajan- ja tutkijanuran kehittämistä rahoitusmallin puitteissa. Tutkijakouluhakua uudistetaan vuoden 2010 hakua varten. Tutkimustoimintaan liittyvää tiedonkeruuta vahvistetaan ja systematisoidaan.

OPM on yhdessä korkeakoulujen kanssa käynnistänyt toimenpidekokonaisuuden (RAKETTI-hanke), jonka tavoitteena on korkeakoululaitoksen ohjauksessa ja vaikuttavuuden seuraamisessa sekä korkeakoulujen sisäisessä johtamisessa tarvittavan tiedon sekä käytössä olevien IT-ratkaisujen laadun, yhteentoimivuuden ja käytettävyyden edistäminen kansallisella tasolla. Yliopistojen yhteinen sähköinen hakujärjestelmä otettiin käyttöön syksyllä 2008. Sähköistä hakujärjestelmää ja sen kautta toteutettavaa yhteishakua kehitetään edelleen palvelemaan yliopistojen opiskelijavalintoja.

LIITTEET

LIITE 1 Määrällisten tavoitteiden toteuma